

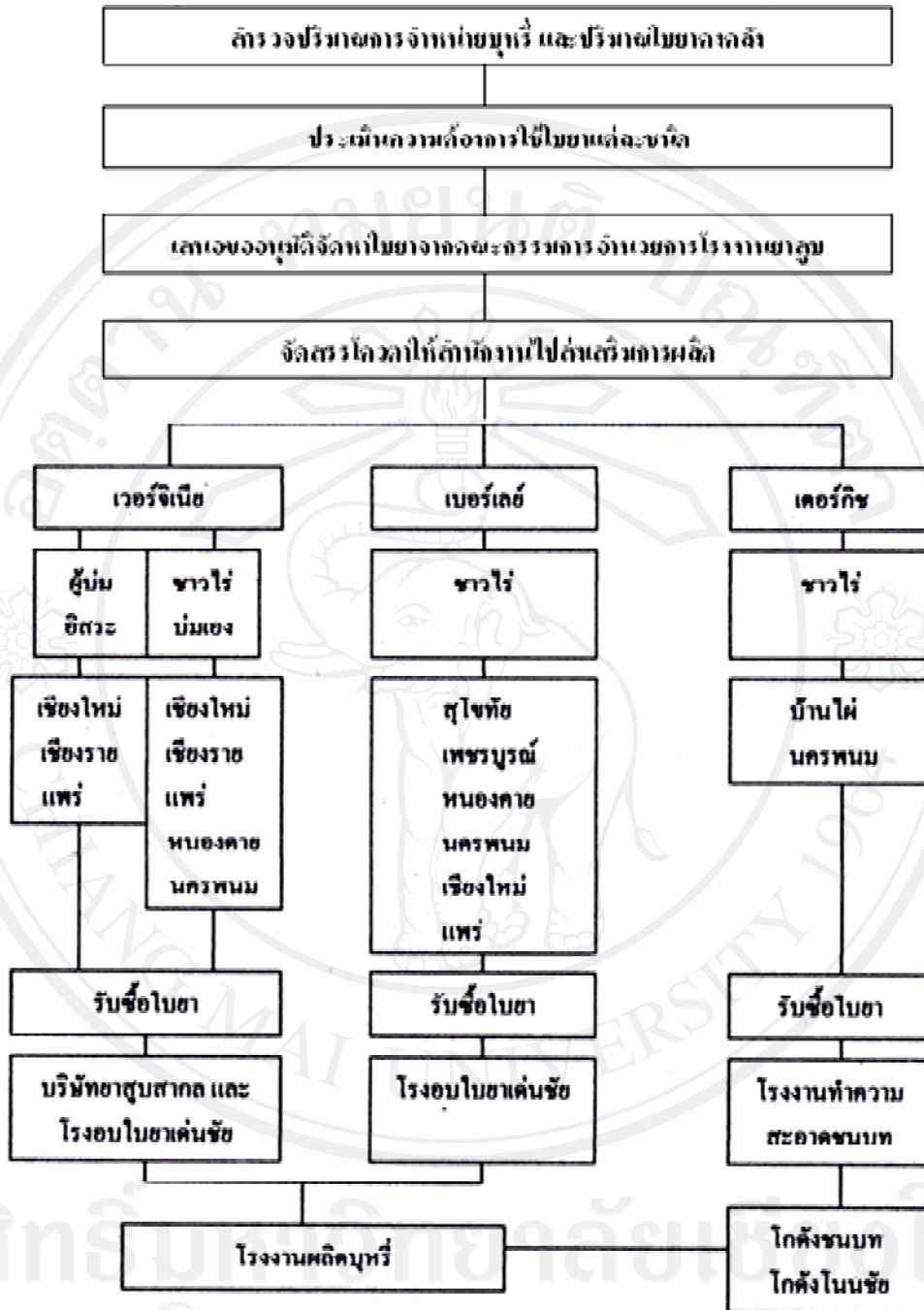
บทที่ 5

สภาพทั่วไปของการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย ในจังหวัดเชียงราย

สภาพทั่วไปของการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย ในจังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นถึงการผลิตยาสูบในจังหวัดเชียงราย ลักษณะทั่วไป และองค์ประกอบในการผลิตของเกษตรกร ที่ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการผลิตยาสูบ และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการการผลิต ทำให้มีมูลค่าการผลิตเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการหาปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการผลิต จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตยาสูบของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย และเก็บข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน 61 ราย ที่ทำการผลิตยาสูบในโคกตาใบยาแผนงานปรับปรุงคุณภาพใบยาเวอร์จิเนีย โดยนำเสนอเป็น 3 ส่วน ในส่วนแรก ได้บรรยายถึงการผลิตยาสูบของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย เริ่มจากการจัดสรรโคกตาไปจนถึงการซื้อขายยาสูบสดให้แก่ชาวไร่บ่มเอง ส่วนที่สอง แสดงลักษณะทั่วไปและองค์ประกอบในการผลิตยาสูบของเกษตรกรตัวอย่าง และส่วนสุดท้ายคือการจัดการในไร่ปลูกของเกษตรกร เป็นการอธิบายการใช้ปัจจัยการผลิต และปัจจัยด้านการจัดการของเกษตรกร รายละเอียดแสดงได้ดังนี้

5.1 การผลิตยาสูบของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย

การผลิตยาสูบเริ่มจากโรงงานยาสูบ ประเมินความต้องการยาสูบแล้วจัดสรรโคกตาให้สำนักงานยาสูบในภูมิภาค 8 แห่ง คือ สำนักงานยาสูบเชียงราย เชียงใหม่ แพร่ เพชรบูรณ์ สุโขทัย บ้านไผ่ นครพนม และหนองคาย นำจำนวนโคกตาที่ได้รับไปส่งเสริมการผลิตยาสูบ โดยสำนักงานยาสูบเชียงรายจะมอบหมายให้สถานีใบยาในสังกัด 3 สถานีย่อย คือ สถานีใบยาป่าก่อคำ ป่าสักขวาง และเวียงพานคำ จัดสรรโคกตาให้แก่ตัวแทน อันได้แก่ชาวไร่บ่มเอง และผู้บ่มอิสระในการผลิตยาสูบ แล้วบ่มเป็นใบยาเป็นใบยาแห้งเพื่อจำหน่ายให้กับสถานีใบยา ตามโคกตาที่ได้รับ (ภาพที่ 5.1)



ที่มา : ดัดแปลงจาก ฝ่ายใบยา (2545, อ้างใน เสาวลักษณ์, 2548: 53)

ภาพที่ 5.1 ขั้นตอนการจัดสรรใบยาสูบของโรงงานยาสูบ

โควตาในการผลิตใบยาแห้งของสำนักงานยาสูบเชียงราย (2552) มี 2 ประเภท คือ โควตาปกติ และ โควตาแผนงานปรับปรุงคุณภาพใบยาเวอร์จิเนีย ในปีเพาะปลูก 2551/2552 สำนักงานยาสูบเชียงรายได้จัดสรรโควตาปกติให้กับตัวแทนที่เป็นชาวไร่ จำนวน 407 ราย และให้กับตัวแทนผู้บ่มอิสระ จำนวน 11 ราย ส่วนโควตาแผนงาน รยส. ได้จัดสรรให้ชาวไร่ จำนวน 152 ราย รวมพื้นที่ในการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียทั้งหมดของจังหวัดเชียงราย เท่ากับ 10,893 ไร่ จะเห็นได้ว่าโควตาแผนงาน รยส. เป็นโควตาที่จัดสรรให้เฉพาะสถานีใบยาสูบให้กับชาวไร่บ่มเองเท่านั้น (ตารางที่ 5.1) ผู้บ่มอิสระจะไม่ได้รับโควตาในส่วนนี้ เนื่องจากในการผลิตใบยาแผนงาน รยส. จะต้องดำเนินตามวิธีการของโรงงานยาสูบที่ได้กำหนดให้ ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงไม่ได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรที่จำหน่ายใบยาสดให้กับผู้บ่มอิสระ

ตารางที่ 5.1 โครงการผลิตใบยาแห้งของชาวไร่บ่มเองและผู้บ่มอิสระ

สำนักงานยาสูบ เชียงราย	โควตา	ชาวไร่ (ราย)	โควตา (กก.)	แปลงเพาะ (แปลง)	ไร่ปลูก (ไร่)
ผู้บ่มอิสระ	ปกติ	11	1,311,193	2,980	5,960
สถานีใบยาป่าก่อคำ	ปกติ	232	427,636	861.50	1,723
	แผนงาน รยส.	4	12,600	21	42
สถานีใบยาป่าสักขวาง	ปกติ	124	327,604	654	1,308
	แผนงาน รยส.	67	183,300	305.50	611
สถานีใบยาเวียงพานคำ	ปกติ	51	106,950	224.50	449
	แผนงาน รยส.	81	242,200	440	800
รวมชาวไร่ปกติ		407	862,190	1,743	3,480
รวมชาวไร่แผนงาน รยส.		152	446,283	726.50	1,453
รวมชาวไร่-ผู้บ่มอิสระ		570	2,609,283	5,466	10,893

ที่มา : สำนักงานยาสูบเชียงราย (2552: 1)

การจัดการการผลิตใบยาสดของเกษตรกรในความดูแลของผู้บ่มอิสระ ผู้บ่มอิสระจะหาปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรที่ผลิตใบยาสูบสดให้กับผู้บ่มอิสระ เช่น ดันกล้า ปุ๋ยเคมี สารเคมี เป็นต้น เมื่อเกษตรกรมีความต้องการที่จะนำปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่ผู้บ่มอิสระได้จัดหาให้ใช้ในกระบวนการผลิต โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่จะทำการจดบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายของเกษตรกรแทน และเมื่อได้ทำการซื้อขายใบยาสดของเกษตรกรเสร็จสิ้นแล้ว จึงหักค่าใช้จ่ายจากบัญชีที่ผู้บ่มอิสระได้จดบันทึกไว้ สำหรับชาวไร่บ่มเองที่ไม่ต้องการผลิตใบยาสูบตนเอง จะต้องหาเกษตรกรเพื่อทำ

การปลูกใบยาสูบให้ พร้อมทั้งจัดหาปัจจัยการผลิตและค่าใช้จ่ายให้ เช่น ต้นกล้า ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ สารเคมี เป็นต้น และเมื่อเกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่การผลิตก็จะจัดหาโดยวิธีการเช่า หรือใช้พื้นที่ของ ชาวไร่บ่มเอง ยกเว้นปัจจัยด้านแรงงานที่เกษตรกรต้องจัดหาเอง สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีเงินทุน สำหรับค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานเพียงพอ ก็สามารถเบิกจากชาวไร่บ่มเองได้อีกด้วย จากการ จัดการเกษตรกรที่ปลูกใบยาสูบสดของสองตัวแทนถึงแม้จะจัดหาปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรเหมือนกัน แต่เรื่องของค่าใช้จ่ายในการใช้ปัจจัยการผลิตมีกระบวนการที่ต่างกัน จึงทำให้ราคาซื้อขายมีความ แตกต่างกันไปด้วย คือ ราคาที่ผู้บ่มอิสระรับซื้อจะเป็นราคาการผลิตที่รวมต้นทุนจากปัจจัยการ ผลิตทั้งหมดถึงแม้จะให้เกษตรกรสามารถเบิกปัจจัยการผลิตไปได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ก็ได้จด บันทึกลงและนำไปหักกับมูลค่าการผลิตที่เกษตรกรได้รับในขั้นตอนของการซื้อขาย ดังนั้นราคาขาย จึงรวมต้นทุนในส่วนที่เกษตรกรได้นำปัจจัยการผลิตของผู้บ่มอิสระจัดสรรให้ไปใช้ ทำให้ราคาขาย ซื้อของผู้บ่มอิสระจึงมีราคาต่อกิโลกรัมที่สูงกว่าชาวไร่บ่มเอง เนื่องจากเป็นคนจัดสรรปัจจัยการ ผลิตพร้อมทั้งค่าใช้จ่ายของปัจจัยต่างๆ เหล่านั้น โดยไม่มีการจดบันทึกค่าใช้จ่ายของเกษตรกรแต่ละ รายที่เป็นลูกไร่ของตน จึงรับซื้อในราคาที่ได้หักปัจจัยการผลิตที่จัดสรรให้ไปแล้ว และเหลือแต่ ต้นทุนในด้านของปัจจัยด้านแรงงานเท่านั้น

ในกระบวนการซื้อขายใบยาสูบสด เกษตรกรจะทำการเก็บใบยาสูบจากไร่ปลูกแล้วนำ ไปรวมไว้บริเวณโรงบ่มใบยาของชาวไร่บ่มเอง จากนั้นนำใบยาสูบมาเสียบด้วยไม้เสียบที่ทำด้วยไม้ ไม้แบนเล็ก ยาวประมาณ 35-45 เซนติเมตร โดยเสียบโคนก้านใบยาที่มีขนาดและการสุกแก่ใกล้เคียง กันเป็นคู่ โดยให้หลังใบชนกัน แต่ละคู่ห่างกัน 2-3 เซนติเมตร จากนั้นนำมาขังน้ำหนักเพื่อทำการ ซื้อขายตามราคาที่ได้ตกลงกันไว้ แล้วนำใบยาที่เสียบแล้วไปรวมที่ไม้ร่ายยาอีกทีหนึ่ง ไม้ร่ายยา หนึ่งๆ จะมีใบยา 8-10 เสียบ แล้วนำไม้ร่ายยาเข้าไปวางเป็นชั้นๆ ในโรงบ่มใบยา จึงสิ้นสุด กระบวนการผลิตใบยาสูบ โดยขั้นตอนตั้งแต่การเก็บใบยาสูบจนถึงการซื้อขายต้องทำภายในวัน เดียวเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรับซื้อใบยาสูบ ตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

5.2 ลักษณะทั่วไป และองค์ประกอบในการผลิตของเกษตรกร

ลักษณะทั่วไปและองค์ประกอบในการผลิตของเกษตรกรแสดงให้เห็นถึง คุณลักษณะ ของเกษตรกร ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งย่อมมีผลต่อมูลค่าการผลิต จึงได้ทำการสำรวจเกษตรกร ตัวอย่าง จำนวน 61 ราย ที่ได้ทำการผลิตใบยาสูบสดในจังหวัดเชียงราย โดยแยกผลการสำรวจเป็น 2 ส่วน ในส่วนแรกจะรายงานผลการสำรวจในด้านลักษณะทั่วไปของเกษตรกร และส่วนที่สองได้ รายงานผลการสำรวจด้านองค์ประกอบในการผลิตใบยาสูบสด โดยแต่ละคุณลักษณะของเกษตรกร

ย่อมมีความแตกต่างกัน และคุณลักษณะด้านต่างๆ กับองค์ประกอบในการผลิตของเกษตรกรนั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งของการจัดการการผลิตใบยาสูบสด ที่ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิต

5.2.1 ลักษณะทั่วไปของเกษตรกร

ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรที่ทำการศึกษาได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แรงงานในครัวเรือน และรายได้อื่นนอกเหนือจากการผลิต เพื่อหาปัจจัยด้านการจัดการการผลิตที่คาดการณ์ว่ามีความสัมพันธ์กับมูลค่าการผลิต ในสมการความไม่มีประสิทธิภาพต่อไป แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

เพศ และอายุ

จากการสำรวจเกษตรกรจำนวน 61 ราย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 93.44 (57 ราย) เป็นเพศชาย โดยช่วงอายุของเกษตรกรที่ทำการผลิตใบยาสูบสดมากที่สุดกว่าร้อยละ 36.07 (22 ราย) อยู่ในช่วง 40-49 ปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงวัยทำงาน จึงต้องประกอบอาชีพเพื่อดูแลครอบครัว และยังพบเกษตรกรร้อยละ 3.28 (2 ราย) อยู่ในช่วงสูงอายุที่ 60 - 69 ปี หรือ 60 ปีขึ้นไป แต่ในการผลิตในไร่ปลูกจะให้บุตรของตนเป็นคนดูแลแทน (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 เพศ และอายุของเกษตรกรตัวอย่าง

ช่วงอายุ	จำนวน(ราย)				รวม	ร้อยละ
	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ		
20-29	5	8.20	1	1.64	6	9.84
30-39	12	19.67	0	0.00	12	19.67
40-49	22	36.07	0	0.00	22	36.07
50-59	16	26.23	3	4.92	19	31.15
60-69	2	3.28	0	0.00	2	3.28
รวม	57	93.44	4	6.56	61	100

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ศาสนา และระดับการศึกษา

เกษตรกรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 88.52 (54 ราย) และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 11.48 (7 ราย) จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรที่นับถือศาสนาคริสต์จะเป็นกลุ่มเกษตรกรกรชาวพม่าที่ได้มาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงราย ส่วนข้อมูลด้านการศึกษาของเกษตรกรส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 59.02 (36 ราย) ระดับการศึกษาที่สำเร็จสูงสุด คือ ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 9.84 (6 ราย) และยังพบว่ามีเกษตรกรกว่าร้อยละ 31.15 (19 ราย) ที่ไม่ได้
รับการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรชาวพม่า จึงอาจส่งผลกระทบต่อด้านการติดต่อสื่อสารได้
ระหว่างชาวไร่ตัวแทนที่ต้องถ่ายทอดความรู้ในการผลิตใบยาสูบสดให้กับเกษตรกร (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 ศาสนา และการศึกษาของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ศาสนา		
พุทธ	54	88.52
คริสต์	7	11.48
รวม	61	100
การศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	19	31.15
ประถมศึกษาชั้นปีที่ 4	36	59.02
ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6	6	9.84
รวม	61	100

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนแรงงานในครัวเรือน

จากการสำรวจในเรื่องจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรตัวอย่าง
ส่วนใหญ่ที่ร้อยละ 59.02 (36 ราย) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ที่ 4-5 คน สำหรับจำนวน
แรงงานในไร่นาสูบต่อครัวเรือนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 95.08 (58 ราย) ที่ทำการผลิตใบยาสูบ จะอยู่
ในช่วง 2-3 คนต่อครัวเรือน ถือว่ามีจำนวนแรงงานน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน
ที่เป็นเช่นนั้นอาจเกิดจากลูกหลานแรงงานจะอยู่ในช่วงที่ต้องศึกษาเล่าเรียน และไปทำงานทำใน
เมืองมากกว่า จึงไม่ได้ช่วยงานในไร่นาสูบของครอบครัว (ตารางที่ 5.4)

ตารางที่ 5.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
สมาชิกในครัวเรือน		
2-3	15	24.59
4-5	36	59.02
6-7	10	16.39
รวม	61	100
แรงงานในครัวเรือน		
1-3	58	95.08
4-5	3	4.92
รวม	61	100

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

รายได้อื่นนอกเหนือจากการผลิตยาสูบเวอร์จิเนีย

เกษตรกรตัวอย่างมีรายได้นอกเหนือจากการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียเฉลี่ยรายละ 30,919.02 บาท เกษตรกรมีรายได้มากที่สุดในช่วง 13,000-3,3000 บาท ถึงร้อยละ 68.85 (42 ราย) และอาชีพอื่นของเกษตรกรตัวอย่างที่พบมากที่สุด ยังคงมาจากการทำเกษตรกรรมถึงร้อยละ 98.36 (60 ราย) คือ ปลูกข้าวโพด โดยสร้างรายได้เฉลี่ยรายละ 12,922.67 บาท เพราะว่าการปลูกข้าวโพดนี้เป็นการสนับสนุนจากสำนักงานยาสูบเชิงราย ที่ต้องการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรโดยปลูกในพื้นที่เดียวกันแต่นอกฤดูการผลิตยาสูบ นอกจากนี้เกษตรกรตัวอย่าง ยังประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป การทำนา ร้อยละ 91.80 (56 ราย) ร้อยละ 31.15 (19 ราย) ตามลำดับ และยังคงมีเกษตรกรตัวอย่างจำนวน ร้อยละ 3.28 (2 ราย) ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ การเลี้ยงปลา และทำการค้าขาย (ตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.5 รายได้อื่นนอกเหนือจากการผลิตยาสูบเวอร์จิเนียของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	
รายได้จากการผลิต (บาทต่อราย)			
13,000 - 33,000	42	68.85	
33,001 - 53,000	15	24.59	
53,001 - 73,000	2	3.28	
73,001 - 93,000	1	1.64	
93,001 - 113,000	1	1.64	
รวม	61	100.00	
ชนิดของรายได้จากการผลิต			
ชนิดของรายได้	รายได้(บาทต่อราย)		
ปลูกข้าวโพด	12,922.67	60	98.36
ทำนา	24,000.00	19	31.15
รับจ้าง	11,319.64	56	91.80
อื่นๆ	10,400.00	2	3.28
- เลี้ยงปลา	10,800.00	1	1.64
- ค้าขาย	10,000.00	1	1.64

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

5.2.2 องค์ประกอบในการผลิตของเกษตรกร

องค์ประกอบในการผลิตของเกษตรกร แสดงให้เห็นถึง ความพร้อมของเกษตรกร ศักยภาพของพื้นที่ และที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการผลิตใบยาสูบสด เนื่องจากองค์ประกอบเหล่านี้มีผลต่อมูลค่าการผลิตใบยาสูบสด ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการหาปัจจัยที่คาดว่ามีผลต่อมูลค่าการผลิตใบยาสูบสด จึงได้สำรวจข้อมูลด้านองค์ประกอบในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง ได้แก่ สาเหตุที่ทำการผลิต ประสบการณ์และการได้รับความรู้ด้านการผลิต พื้นที่ในการผลิต แหล่งน้ำในการผลิต ราคาขายผลผลิต ความต้องการเพิ่มพื้นที่ในการผลิตและปัญหาในการผลิต แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

สาเหตุที่ทำการผลิต

สาเหตุที่ทำการผลิตใบยาสูบสดของเกษตรกร แสดงถึงทัศนคติที่เกษตรกรมีก่อนที่จะเริ่มทำการผลิต ดังนั้นในการสำรวจหาสาเหตุที่เกษตรกรทำการผลิต จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อชาวไร่บ่มเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการหาเกษตรกรที่ทำการผลิตใบยาสูบสดให้หากไม่ต้องการผลิตใบ

ยาสูบตนเอง โดยผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรโดยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 52.38 (44 ราย) เลือกทำการผลิตใบยาสูบสดเนื่องมาจากว่ามีรายได้ดี แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะต้องทำการผลิตอย่างเต็มกำลัง เพราะมีความเห็นว่าการผลิตใบยาสูบสดสามารถสร้างรายได้ที่ดีกับตนเอง ส่วนสาเหตุรองลงมา ได้แก่ การชักชวนจากญาติพี่น้องร้อยละ 15.48 (13 ราย) และปลูกตามเพื่อนบ้าน ร้อยละ 11.90 (10 ราย) ซึ่งเป็นการเริ่มทำการผลิตตามความสัมพันธ์ใกล้ชิด ทั้งจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน อาจจะส่งผลดีต่อการติดต่อสื่อสารในแต่ละขั้นตอนในการผลิต เพราะเมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาในการผลิตก็สามารถสอบถามจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน ได้ทันที ส่วนสาเหตุอื่นๆ ที่เกษตรกรได้ระบุไว้ ได้แก่ เกษตรกรสามารถสร้างรายได้จากการปลูกข้าวโพดในพื้นที่เดิมที่ชาวไร่จัดสรรให้ นอกฤดูการผลิตใบยาสูบสดร้อยละ 11.48 (7 ราย) ไม่มีงานทำหรืออยู่ในช่วงว่างงานและทำให้มีรายได้แน่นอนร้อยละ 6.56 (4 ราย) และชาวไร่บ่มเองชักชวนทำการผลิตร้อยละ 3.28 (2 ราย) (ตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6 สาเหตุที่ทำการผลิตใบยาสูบของเกษตรกรตัวอย่าง

สาเหตุที่ทำการผลิต	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
รายได้ดี	44	52.38
การชักชวนจากญาติพี่น้อง	13	15.48
ปลูกตามเพื่อนบ้าน	10	11.90
อื่นๆ ระบุ (รวม)	17	20.24
- เกษตรกรสามารถปลูกข้าวโพดในพื้นที่เดิม	7	11.48
- ว่างงาน	4	6.56
- ทำให้มีรายได้แน่นอน	4	6.56
- ชาวไร่บ่มเองชักชวน	2	3.28

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ประสบการณ์ และการได้รับความรู้ด้านการผลิต

ประสบการณ์ในการผลิตใบยาสูบสดพันธุ์เวอร์จิเนียของเกษตรกรตัวอย่าง อยู่ในระยะเวลา ตั้งแต่ 1-40 ปี ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ยาวนานมาก และประสบการณ์ในการผลิตใบยาสูบสดของเกษตรกรตัวอย่าง เฉลี่ยรายละ 9.30 ปีสำหรับเกษตรกรบางส่วนที่ผลิตมาเป็นเวลานาน (25 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 8.20 (5 ราย) นั่นคือเกษตรกรตัวอย่างได้เลือกการผลิตใบยาสูบสดเป็นอาชีพหลัก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 45.90 (28 ราย) มีประสบการณ์ที่น้อยคืออยู่ในช่วง 1-5 ปี

อาจเป็นเพราะการผลิตใบยาสูบจะต้องทำตามขั้นตอนของการผลิตที่ได้สำนักงานยาสูบเชียงราย ได้ส่งเสริมไว้ และถูกกำกับดูแลโดยชาวไร่บ่มเองของตน ดังนั้นการเลือกเกษตรกรของชาวไร่บ่มเอง อาจจะเน้นเกษตรกรในช่วงที่ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว (40-49 ปี) ซึ่งมีความพร้อมในการทำงาน มากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน

สำหรับการได้รับความรู้ในการผลิตใบยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียนั้น เกษตรกรจำนวน 58 ราย มาจากชาวไร่บ่มเอง เนื่องจากการส่งเสริมความรู้ในการผลิตของสำนักงานยาสูบเชียงราย จะถูกถ่ายทอดให้ชาวไร่บ่มเองที่เป็นเจ้าของโคกตาเท่านั้น แล้วชาวไร่บ่มเองนำความรู้ต่างๆที่ได้รับ ไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรที่ผลิตใบยาสูบของตน จากการสำรวจยังพบว่า การได้รับความรู้จากการเรียนรู้ด้วยตัวเองถึงร้อยละ 21.28 (20 ราย) มาจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการผลิตมาเป็นเวลานาน และสำหรับเกษตรกรตัวอย่างที่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่นั้น ชาวไร่บ่มเองอาจมอบหมายให้เกษตรกรเข้าอบรมแทนตนเอง (ตารางที่ 5.7)

ตารางที่ 5.7 ประสบการณ์ และการได้รับความรู้ด้านการผลิตใบยาสูบของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ประสบการณ์การผลิต		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี	28	45.90
6 -15	22	36.07
16-25	6	9.84
26-35	3	4.92
มากกว่าหรือเท่ากับ 36 ปี	2	3.28
รวม	61	100
การได้รับความรู้		
เรียนด้วยตัวเอง	20	21.28
ชาวไร่บ่มเอง	58	61.70
เจ้าหน้าที่ยาสูบ	5	5.32
เกษตรกรรายอื่นๆ	11	11.70

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

พื้นที่ที่ใช้ในการผลิต

ขนาดพื้นที่ที่ใช้ปลูกยาสูบของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการศึกษาครั้งนี้ เฉลี่ยรายละ 4.52 ไร่ จำนวนพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่ากับ 10 ไร่ และขนาดเล็กที่สุดเท่ากับ 2 ไร่ ส่วนใหญ่ทำการปลูกช่วงพื้นที่ 3-4 ไร่ และ 4-5 ไร่ ร้อยละ 37.70 (23 ราย) เท่ากันทั้งสองช่วง โดยการเลือกขนาดและสภาพพื้นที่ในการผลิตนั้น จะเป็นการตัดสินใจร่วมกันของเกษตรกรกับชาวไร่บ่มเอง เนื่องจากการผลิตใบยาสูบสดมีขั้นตอนการผลิตที่ต้องใช้ความเอาใจใส่ และดูแลเป็นอย่างดี ถ้าเลือกที่จะผลิตในพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ แต่ไม่สอดคล้องกับแรงงานในครัวเรือนของตน จะส่งผลเสียมากกว่า ถึงแม้ว่าชาวไร่บ่มเองจะลงทุนในส่วนของปัจจัยการผลิตเกือบทั้งหมดให้ แต่ยังมีข้อยกเว้นในเรื่องของค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยแรงงานที่ให้เกษตรกรเป็นคนจัดการเองทั้งหมดรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจ้าง เกษตรกรจึงเลือกที่จะผลิตในพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก (ไม่เกิน 5 ไร่) และสอดคล้องกับแรงงานที่ตนเองสามารถจัดสรรได้ สำหรับสภาพพื้นที่ปลูกของเกษตรกรมีอยู่ 2 รูปแบบ คือพื้นที่เป็นที่นา ร้อยละ 45.90 (28 ราย) และพื้นที่เป็นที่ดอน ร้อยละ 54.10 (33 ราย) พร้อมนี้ยังได้สำรวจความเป็นเจ้าของในพื้นที่ พบว่า มีเกษตรกรร้อยละ 11.48 (7 ราย) ใช้พื้นที่ของตนในการผลิต สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่ในการผลิต ชาวไร่บ่มเองได้จัดสรรพื้นที่การผลิตให้ ในรูปแบบการเช่าพื้นที่ ถึงร้อยละ 83.61 (51 ราย) ถือได้ว่าเกษตรกรทำการผลิตในพื้นที่ ที่ชาวไร่ได้เข้ามาให้มากที่สุด และพบว่าร้อยละ 4.92 (3 ราย) เป็นของชาวไร่บ่มเอง จึงให้เกษตรกรทำการผลิตในพื้นที่ของตนเอง (ตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8 พื้นที่ที่ใช้ผลิตใบยาสูบสดของเกษตรกรตัวอย่าง

รายการ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
พื้นที่การผลิต(ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ไร่	10	16.39
3.01 – 4.00	23	37.70
4.01 – 5.00	23	37.70
5.01 – 6.00	2	3.28
มากกว่า 6 ไร่ขึ้นไป	3	4.92
รวม	61	100.00
สภาพพื้นที่		
ที่นา	28	45.90
ที่ดอน	33	54.10
รวม	61	100.00
การเป็นเจ้าของพื้นที่		
เช่าพื้นที่	51	83.61
ของชาวไร่ตัวแทน	3	4.92
ของเกษตรกร	7	11.48
รวม	61	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ชาวไร่บ่มเองได้จัดสรรพื้นที่ในการผลิตให้กับเกษตรกรของตน ในกรณีที่เกษตรกรไม่มีพื้นที่ในการผลิต ชาวไร่บ่มเองจึงได้จัดหาพื้นที่ให้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นเช่าพื้นที่ถึงร้อยละ 83.61 (51 ราย) พบว่าค่าเช่าพื้นที่ที่เป็นนา จะมีราคาอยู่ระหว่างไร่ละ 500 – 3000 บาทต่อปี สำหรับค่าเช่าที่มีค่าน้อยที่สุด มาจากที่ชาวไร่บ่มเองได้เช่าพื้นที่ที่เป็นของญาติพี่น้องของตน อีกทั้งฤดูของการผลิตข้าวไม่ตรงกับการผลิตใบยาสูบสด จึงทำให้เกิดการต่อรองราคาค่าเช่ากัน ส่วนราคาค่าเช่าในพื้นที่นาที่มีค่ามากที่สุดถึงไร่ละ 3,000 บาทต่อปี อาจเป็นผลมาจากสภาพพื้นที่การผลิตมีความเหมาะสม รวมถึงไม่ได้เป็นพื้นที่ของญาติพี่น้องของชาวไร่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเสียค่าเช่าตามที่เจ้าของกำหนด ด้านราคาค่าเช่าพื้นที่การผลิตที่เป็นที่ดอน มีค่าเช่าอยู่ในช่วงไร่ละ 300 – 2,500 บาทต่อปี สำหรับค่าเช่าเพียงไร่ละ 300 บาทต่อปี มาจากพื้นที่เป็นที่ของราชพัสดุ ส่วนค่าเช่า

ที่มีราคาสูงเป็นการเช่าจากพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ (ตารางที่ 5.9) ซึ่งค่าเช่าที่ชาวไร่จ่ายให้ จะส่งผลให้เกิดการผันแปรของราคารับซื้อซึ่งจะกล่าวในส่วนต่อไปในเรื่องของราคาขายใบยาสูบสด

ตารางที่ 5.9 ค่าเช่าพื้นที่ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ค่าเช่าพื้นที่	จำนวน(ราย)				รวม	ร้อยละ
	ที่นา	ร้อยละ	ที่ดอน	ร้อยละ		
ไม่ได้เช่า	7	11.47	0	0.00	7	11.47
300	0	0.00	24	39.34	24	39.34
500	2	3.28	0	0.00	2	3.28
800	0	0.00	6	9.84	6	9.84
1,000	9	14.75	0	0.00	9	14.75
1,300	2	3.28	0	0.00	2	3.28
1,500	2	3.28	0	0.00	2	3.28
2,000	2	3.28	1	1.64	3	4.92
2,500	2	3.28	2	3.28	4	6.56
3,000	2	3.28	0	0.00	2	3.28
รวม	28	45.90	33	54.10	61	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ราคาขายใบยาสูบสด

ราคารับซื้อใบยาสูบสด ของเกษตรกรตัวอย่างสำหรับการศึกษารุ่นนี้ได้แยกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ราคารับซื้อใบยาสูบสดกรณีพื้นที่การผลิตได้มาจากการจัดสรรของชาวไร่ และพื้นที่การผลิตเป็นของเกษตรกรเอง เนื่องจากกระบวนการผลิตใบยาสูบสดเกษตรกรจะได้รับปัจจัยการผลิตจากชาวไร่บ่มเองเกือบทั้งสิ้น โดยที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด แม้กระทั่งพื้นที่ในการผลิต ถ้าเกษตรกรไม่มีพื้นที่ที่เป็นของตนเอง ชาวไร่บ่มเองก็จะหามาให้ ตามที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น ดังนั้น ความเป็นเจ้าของของพื้นที่จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการแปรผันต่อราคารับซื้อ เมื่อพื้นที่การผลิตเป็นของเกษตรกร จะทำให้ราคารับซื้อสูงถึง 3.30 - 3.60 บาท เนื่องจากชาวไร่บ่มเองที่รับซื้อไม่ต้องแบกรับภาระต้นทุนด้านพื้นที่ในการผลิต แต่พบว่ามีเกษตรกรเพียงร้อยละ 11.48 (7 ราย) ที่ใช้พื้นที่ของตนในการผลิต และสำหรับกรณีที่ใช้พื้นที่จากการจัดหาของชาวไร่บ่มเอง มีถึงร้อยละ

75.00 (จำนวน 7 ราย) ราคาซื้อขายจะอยู่ในช่วงกิโลกรัมละ 2 - 2.75 บาท ซึ่งราคาที่ชาวไร่บ่มเองจะรับซื้อจากเกษตรกรนั้นจะถูกกำหนดตามข้อตกลงระหว่างเกษตรกรและชาวไร่บ่มเอง ก่อนที่จะทำการผลิตในแต่ละปีเพาะปลูก (ตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.10 ราคาขายผลผลิตไยยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียของเกษตรกรตัวอย่าง

ราคาขายของเกษตรกร	จำนวน (ราย)				รวม	ร้อยละ
	ที่นา	ร้อยละ	ที่ดอน	ร้อยละ		
กรณีเช่าพื้นที่และพื้นที่ของชาวไร่	21	34.42	33	54.10	54	88.52
2.00-2.40	9	14.75	18	29.51	27	44.26
2.50-2.90	12	19.67	15	24.59	27	44.26
กรณีพื้นที่ของตนเอง	7	11.48	0	0	7	11.48
3.30	1	1.64	0	0	1	1.64
3.50	2	3.28	0	0	2	3.28
3.60	4	6.56	0	0	4	6.56
รวมทั้งหมด	28	45.90	33	54.10	61	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

แหล่งน้ำในการผลิตยาสูบเวอร์จิเนีย

จากการสำรวจพื้นที่การปลูกของเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า มีปริมาณน้ำฝนที่แตกต่างกัน และมีพื้นที่ของเกษตรกรตัวอย่างร้อยละ 13.12 (8 ราย) ที่สามารถทำการผลิตโดยใช้น้ำฝนอย่างเดียว นอกจากนั้นจะเป็นการสูบน้ำจากแหล่งน้ำที่แตกต่างกัน แหล่งน้ำที่เกษตรกรตัวอย่างใช้มากที่สุด ร้อยละ 65.57 (จำนวน 40 ราย) คือ จากแม่น้ำลำธารที่อยู่ใกล้เคียง สำหรับแหล่งน้ำที่ได้จากประปาภูเขาของเกษตรกรร้อยละ 14.75 (9 ราย) ที่ใช้ในการผลิต จากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่าก่อนที่เกษตรกรจะใช้ประปาภูเขาการผลิตนั้น จะทำข้อตกลงกัน โดยให้เกษตรกรแต่ละรายใช้น้ำจากประปาภูเขาตามวันเวลาที่กำหนดให้ผลัดเปลี่ยนกันไปจนครบ (ตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11 แหล่งน้ำในการผลิตยาสูบของเกษตรกรตัวอย่าง

แหล่งน้ำในการผลิตยาสูบ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
น้ำฝนเท่านั้น	8	13.12
แม่น้ำลำธาร	40	65.57
บ่อหรือสระ	3	4.92
ประปาภูเขา	9	14.75
อ่างเก็บน้ำ	1	1.64
รวม	61	100

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ความต้องการเพิ่มพื้นที่ของเกษตรกรตัวอย่าง

สำหรับความต้องการเพิ่มพื้นที่การผลิตของเกษตรกรตัวอย่างร้อยละ 42.62 (26 ราย) พบว่ามีความต้องการเพิ่ม เนื่องจาก ทำให้มีรายได้ และมีแรงงานเพียงพอในการผลิต สำหรับปัญหาที่พบของเกษตรกรตัวอย่างที่ไม่ต้องการเพิ่มพื้นที่ คือ ไม่มีแรงงานในครัวเรือน กระบวนการผลิตต้องดูแลอย่างละเอียด ไม่มีพื้นที่ และอายุมาก (ตารางที่ 5.12) สำหรับความต้องการด้านอื่นๆ ที่เกษตรกรตัวอย่างต้องการเพิ่มเติมจากการสอบถาม คือ ความต้องการเพิ่มราคารับซื้อใบยาสูบสด การหาวิธีลดต้นทุนการผลิต และความรู้เรื่องการป้องกัน โรคและแมลง

ตารางที่ 5.12 ความต้องการเพิ่มพื้นที่ของเกษตรกรตัวอย่าง

สภาพปัญหา	ความต้องการเพิ่มพื้นที่				รวม	ร้อยละ
	ต้องการ	ร้อยละ	ไม่ต้องการ	ร้อยละ		
ไม่มีปัญหา	5	8.20	3	4.92	8	13.11
มีปัญหา	21	34.43	32	52.46	53	86.89
รวม	26	42.62	35	57.38	61	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ปัญหาด้านการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียของเกษตรกร

จากการสำรวจความคิดเห็นด้านปัญหาของกรผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย พบว่าเกษตรกร ตัวอย่างประสบปัญหาในการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียร้อยละ 86.89 (53 ราย) (ตารางที่ 5.12) ผลที่ได้จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ด้านแมลงและศัตรูพืช ร้อยละ 49.18 (30 ราย) รองลงมา ปัญหาด้านโรคพืช ร้อยละ 42.62 (26 ราย) และปัญหาด้านแหล่งน้ำ ร้อยละ 39.34 (24 ราย) สำหรับปัญหาที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างไม่ประสบเลย คือ ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐและแหล่งเงินทุน เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ผลิตใบยาสูบให้ชาวไร่ จะไม่ได้ติดต่อดูสารกับเจ้าหน้าที่ทางสำนักงานยาสูบโดยตรง นอกเหนือจากบางรายที่ได้เข้ารับการอบรมแทนชาวไร่ของตน ส่วนปัญหาแหล่งเงินทุนชาวไร่บ่มเองจะเป็นคนจัดสรรให้ และเมื่อเกษตรกรยังคงต้องการเงินทุนในส่วนของค่าแรงงานก็สามารถเบิกเพิ่มเติมได้จากชาวไร่บ่มเอง และจะจ่ายคืนเมื่อขายผลผลิตแล้วโดยไม่คิดดอกเบี้ยแต่อย่างใด โดยจะไม่ส่งผลให้ราคารับซื้อใบยาสูบลดลงเหมือนกับการเลือกใช้พื้นที่แต่อย่างใด (ตารางที่ 5.13)

ตารางที่ 5.13 ปัญหาด้านการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

สภาพปัญหาที่พบ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
1.สภาพดินที่ปลูก	11	18.03
2.สภาพอากาศ	10	16.39
3.แหล่งน้ำที่ใช้เพาะปลูก	24	39.34
4.ต้นกล้าที่ใช้ปลูก	17	27.87
5.เครื่องมือและอุปกรณ์		
การเกษตร	6	9.84
6.ปุ๋ยเคมี	7	11.48
7.ปุ๋ยชีวภาพ	1	1.64
8.สารเคมีต่าง	1	1.64
9.แรงงาน	10	16.39
10.โรคพืช	26	42.62
11.แมลง/ศัตรูพืช	30	49.18
12.วัชพืช	21	34.43
13.ราคายาสูบ	18	29.51

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

5.3 การจัดการในไร่ปลูกของเกษตรกร

การจัดการในไร่ปลูกยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียของเกษตรกรในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงงาน ด้านปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ด้านสารเคมี และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

เกษตรกรตัวอย่างมีการใช้แรงงานในการผลิตใบยาสูบสดเฉลี่ยรายละ 195.01 วันทำงาน หรือคิดเป็นไร่ละ 48.20 วันทำงาน การใช้แรงงานของการผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย มีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ แบ่งเป็น 3 ครั้ง ได้แก่ การไถเตรียมพื้นที่ การไถพรวน และการขึ้นแปลง โดยใช้แรงงานเพียงแค่วันละ 0.44 (0.21 วันทำงาน) ของการใช้แรงงานทั้งหมด และค่าจ้างของการไถจะคิดรวมทั้ง 3 ขั้นตอนอยู่ในช่วง ไร่ละ 600-750 บาท (เฉลี่ยไร่ละ 636.45 บาท) ถัดมาเป็นขั้นตอนการเตรียมกล้าปลูก มีสัดส่วนการใช้แรงงานทั้งหมดต่อไร่ ร้อยละ 5.17 (2.49 วันทำงาน) และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 230.94 บาท โดยเกษตรกรจะได้รับต้นกล้าที่มีอายุประมาณ 20-25 วัน จากชาวไร่บ่มเอง เพื่อนำกล้ายาสูบไปชำในกระถาง โดยวัสดุที่ใช้เพาะชำ มีอยู่ 2 ชนิด คือ การใช้ถุงดำ และ ถาดหลุม การใช้แรงงานของการชำกล้าด้วยถุงดำจะต้องใช้แรงงาน 2 ขั้นตอน คือ การนำดินใส่ถุง และการนำกล้าใส่ถุง แต่การใช้แรงงานของการชำกล้าด้วยถาดหลุมจะมีเพียงขั้นตอนเดียวคือการใส่วัสดุปลูกพร้อมกล้ายาสูบ ซึ่งพบเป็นส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 67.21 (41 ราย) แต่เห็นได้ว่าค่าจ้างแรงงานในการใช้ถุงดำมีมูลค่าสูงกว่าการจ้างแรงงานในการใช้ถาดหลุม (ตารางที่ 5.14 - 5.15)

ขั้นตอนในการทำงานในไร่ มีสัดส่วนการใช้แรงงานร้อยละ 31.66 (15.26 วันทำงาน) และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 2,168.29 บาท พบว่า มีขั้นตอนการใช้แรงงาน ดังนี้

การเพาะปลูก เกษตรกรได้เลือกรูปแบบการจ้างเป็นรายวันทั้งหมด ค่าจ้างอยู่ในช่วงวันละ 150-180 บาท จำนวนแรงงานที่ใช้ร้อยละ 7.44 ของการใช้แรงงานทั้งหมด (3.59 วันทำงาน) คือ เฉลี่ยไร่ละ 3-4 คน

การปลูกซ่อม จะเป็นขั้นตอนแรกของการดูแลในไร่ยาสูบ เพราะหลังจากทำการเพาะปลูก จะมีต้นยาสูบบางส่วนได้รับความเสียหาย จึงมีการปลูกซ่อมกล้ายาสูบขึ้น การสำรวจพบว่าเกษตรกรมีการใช้แรงงานต่อไร่ในการซ่อมกล้ายาสูบร้อยละ 2.47 (1.19 วันทำงาน) โดยความถี่นั้นขึ้นอยู่กับปริมาณต้นยาสูบที่ได้รับความเสียหาย ในส่วนของค่าจ้างแรงงานต่อไร่ที่เกิดจากการจ้างเป็นสัดส่วนที่น้อยมากคือร้อยละ 0.15 (4.61 บาท) แสดงว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้แรงงานในครัวเรือนหรือแรงงานแลกเปลี่ยนในการซ่อมกล้ายาสูบ

การใช้ปุ๋ยในไร่ปลูก ส่วนแรกจะเป็นการใช้ปุ๋ยในขั้นตอนของการเตรียมกล้า จากการสำรวจ พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 85.25 (52 ราย) ใช้ปุ๋ยหลักสูตร 6-18-24+4Mgo+0.5Borex ในรูปแบบวิธีผสมน้ำรดกล้ายาสูบ โดยปริมาณที่ใช้เฉลี่ยไร่ละ 0.34 กิโลกรัม และการใช้ปุ๋ยรอง จะใช้ 2 ชนิด คือ

สูตร 27-0-0 มีเกษตรกรร้อยละ 4.92 (3 ราย) และ สูตร 15-0-0 มีเกษตรกรร้อยละ 9.84 (6 ราย) โดยทั้งสองสูตรจะใช้โดยการผสมน้ำรดกล้ายาสูบก่อนที่จะนำลงปลูกในไร่ สำหรับขั้นตอนการใช้ในไร่ปลูก พบว่าเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ใช้ปุ๋ยหลัก สูตร 6-18-24+4Mgo+0.5Borex เพียงชนิดเดียว แต่มีวิธีการใช้ปุ๋ยหลักอยู่ 2 รูปแบบ คือ การฝังที่โคนปริมาณการใช้เฉลี่ยไร่ละ 113.26 กิโลกรัม เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยร้อยละ 95.08 (58 ราย) และใช้ในรูปแบบผสมน้ำรด เกษตรกรร้อยละ 95.08 (58 ราย) ใช้ปุ๋ยหลักในรูปแบบผสมน้ำรดต้นยาสูบเฉลี่ยไร่ละ 52.48 กิโลกรัม การใช้ปุ๋ยรอง พบว่าเกษตรกรใช้ปุ๋ยรองในไร่ปลูกสูตร สูตร 27-0-0 ในปริมาณการใช้เฉลี่ยไร่ละ 22.96 กิโลกรัม มากที่สุดถึงร้อยละ 83.61 (51 ราย) รองลงมาคือสูตร 15-0-0 มีปริมาณการใช้เฉลี่ยไร่ละ 17.08 กิโลกรัม โดยเกษตรกรที่ใช้กว่าร้อยละ 73.77 (45 ราย) สำหรับปุ๋ยอินทรีย์นั้น เกษตรกรจะใช้ในการรองกันหลุมที่ใช้ปลูกต้นกล้ายาสูบ มีเกษตรกรร้อยละ 90.16 (55 ราย) และใช้ในปริมาณเฉลี่ยไร่ละ 76.47 กิโลกรัม ในสัดส่วนของการใช้แรงงานในขั้นตอนของการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 6.41 (3.09 วันทำงาน) โดยเกษตรกรตัวอย่างเลือกการจ้างแบบรายวันทั้งหมด ค่าจ้างอยู่ในช่วงวันละ 150 - 180 บาท (เฉลี่ยไร่ละ 479.16 บาท) (ตารางที่ 5.16)

การใช้สารเคมี เกษตรกรมีการใช้สารเคมี ทั้งสองช่วงคือการเตรียมกล้า และการดูแลในไร่ปลูก พบว่า มีการสารเคมีอยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) บอร์โดซ์ มิกเจอร์ ใช้ในการป้องกันและกำจัดโรคที่เกิดจากเชื้อรา 2) เมโทมิล ใช้สำหรับป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช 3) อะเซทามิพริด ใช้ป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช(ปากกัด) และ 4) บูทราลินใช้ควบคุมการเจริญของหน่อยาสูบตอนยอด โดยสารในกลุ่มบอร์โดซ์ มิกเจอร์ เป็นสารเคมีที่เกษตรกรเลือกใช้ในขั้นตอนการเตรียมกล้ามากที่สุด ร้อยละ 67.21 (56 ราย) โดยมีปริมาณการใช้ในการเตรียมกล้าเฉลี่ยไร่ละ 64.32 กรัม และสารในกลุ่ม เมโทมิล (แลนนีอก) เป็นสารเคมีที่เกษตรกรใช้ในไร่ปลูกมากที่สุดที่ร้อยละ 83.61 (51 ราย) ปริมาณการใช้เฉลี่ยไร่ละ 99.90 กรัม ใช้ในการดูแลในไร่เกษตรกรมีขั้นตอนที่สำคัญคือการตอนยอดโดยใช้สารบูทราลินและเกษตรกรทุกรายจะต้องทำการตอนยอด เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ถูกส่งเสริมโดยสำนักงานยาสูบเชียงราย เกษตรตัวอย่างใช้สารบูทราลินเฉลี่ยต่อไร่ 497.03 ซีซี อีกทั้งสำหรับเกษตรกรที่ใช้ถาดหลุมในการเพาะชำจะต้องใช้วัสดุปลูกแทนดินในการชำกล้า โดยมีปริมาณการใช้เฉลี่ยไร่ละ 64.32 ลิตร ในด้านของการใช้แรงงานในการใช้สารเคมี เกษตรกรตัวอย่างจะจ้างเป็นรายวันทั้งหมด โดยคิดเป็นสัดส่วนวันทำงานร้อยละ 3.90 (1.88 วันทำงาน) โดยค่าจ้าง อยู่ในช่วงวันละ 150 -180 บาท (เฉลี่ยไร่ละ 289.68 บาท) (ตารางที่ 5.17)

การกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรมีการจ้างแรงงาน 2 รูปแบบ คือการรายวัน และการจ้างเหมา การจ้างรายวัน จะมีค่าจ้างวันละ 150-180 บาท โดยแรงงานที่ใช้เป็นสัดส่วนร้อยละ 5.58 (2.69 วันทำงาน) สำหรับเกษตรกรที่ได้จ้างเหมาแรงงานจะคิดค่าจ้างไร่ละ 250 บาท โดยไม่ได้กำหนด

จำนวนแรงงาน ขึ้นอยู่กับผู้รับจ้างว่าจะจัดสรรให้กี่ราย แต่ต้องเสร็จตามที่เกษตรกรได้กำหนด สำหรับขั้นตอนการรดน้ำต้นยาสูบเกษตรกรจากที่ได้นำเสนอไปแล้วว่ากว่าร้อยละ 86.89 (53 ราย) ต้องสูบน้ำจากแหล่งน้ำ เพื่อให้ต้นยาสูบมีปริมาณน้ำที่เพียงพอ โดยให้แรงงานที่ใช้มีสัดส่วนร้อยละ 4.75 (2.29 วันทำงาน) และเกษตรกรเลือกใช้รูปแบบการจ้างรายวันทั้งหมด โดยค่าจ้างจะอยู่ที่วันละ 150-180 บาทเช่นเดียวกัน สำหรับจำนวนครั้งขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนของพื้นที่ (ตารางที่ 5.14 - 5.15)

ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวใบยาสูบ มีสัดส่วนการใช้แรงงานถึงร้อยละ 62.73 (30.24 วันทำงาน) และค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยไร่ละ 2,899.11 บาท ในเริ่มจากการเก็บใบยาสูบสด มีการจ้างแรงงานอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ การจ้างเหมา ค่าจ้างคิดเป็นไร่ละ 250 บาท จำนวนเกษตรกรที่จ้างรูปแบบนี้มี ร้อยละ 29.51(18 ราย) การจ้างร่วมกับขั้นตอนการเสียบใบยา ค่าจ้างคิดเป็นรายวัน วันละ 150-180 บาท เกษตรกรที่ใช้รูปแบบนี้ ร้อยละ 13.11 (8 ราย) การจ้างร่วมกับการนำใบยาขึ้นโรงบ่มใบยา ค่าจ้างคิดเป็นรายวัน วันละ 150-180 บาท เกษตรกรที่ใช้รูปแบบนี้ร้อยละ 52.46 (32 ราย) ขั้นตอนการเสียบยามีอยู่ 2 รูปแบบ คือการใช้แรงงานร่วมกับแรงงานเก็บใบยาซึ่งได้กล่าวมาแล้ว และการจ้างเป็นจำนวนไม้ที่ใช้เสียบ คิดเป็นจำนวน 100 ไม้ ไม้ละ 30 บาท ขั้นตอนสุดท้ายคือการนำใบยาสูบ ขึ้นโรงบ่มใบยา การจ้างแยกได้ 3 แบบ คือ การจ้างเหมาเป็นกิโลกรัม คิดเป็นกิโลกรัมละ 0.13-0.15 บาท เกษตรกรที่ใช้รูปแบบนี้ร้อยละ 34.43 (21 ราย) การจ้างแรงงานร่วมกับแรงงานเสียบยา ที่ได้กล่าวมาแล้ว และการจ้างรายวัน วันละ 120 บาท เกษตรกรที่ใช้รูปแบบนี้ร้อยละ 13.11 (8 ราย) (ตารางที่ 5.14 - 5.15)

การจัดการในไร่ปลูกในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การคลุมฟาง และการใช้กับดักกาวเหนียว สีเหลือง ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ เป็นการส่งเสริมจากสถานีใบยาสูบปฏิบัติ จึงมีเกษตรกรบางรายที่ได้ปฏิบัติตาม จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรทำการคลุมฟาง จำนวน 5 ราย และเกษตรกรมีการใช้กับดักกาวเหนียวสีเหลือง จำนวน 30 ราย

ตารางที่ 5.14 การใช้แรงงานในการผลิตใบยาสูบของเกษตรกรตัวอย่าง

ขั้นตอนการผลิต	ราย	ร้อยละ	การใช้แรงงาน (วันทำงานต่อไร่)					รวม	ร้อยละ	
			จ้าง	ร้อยละ	ครัวเรือน	ร้อยละ	แลกเปลี่ยน			ร้อยละ
1. การเตรียมพื้นที่			0.21	0.44	0.00	0.00	0.00	0.21	0.44	
2. การเตรียมการปลูก			0.83	1.73	1.33	2.76	0.32	0.67	2.49	5.17
ใช้ถุงดำเพาะชำ			0.74	1.54	0.76	1.58	0.27	0.56	1.77	3.68
- นำดินใส่ถุง	20	32.79	0.51	1.06	0.31	0.64	0.19	0.19	1.01	2.1
- นำกล้าใส่ถุง	20	32.79	0.23	0.48	0.45	0.93	0.082	0.17	0.76	1.58
ใช้ถาดหลุมเพาะ			0.093	0.19	0.57	1.18	0.054	0.11	0.72	1.49
- ใส่วัสดุปลูก	41	67.21	0.093	0.19	0.57	1.18	0.054	0.11	0.72	1.49
3. การเพาะปลูก			5.17	10.71	7.64	15.84	2.46	5.09	15.26	31.66
การเพาะปลูก	61	100.00	2.16	4.49	0.47	0.97	0.96	1.98	3.59	7.44
การปลูกซ่อม	60	98.36	0.089	0.18	1.1	2.28	0.00	0.00	1.19	2.47
การใส่ปุ๋ย	61	100.00	0.71	1.47	2.07	4.29	0.31	0.65	3.09	6.41
การใช้สารเคมี	61	100.00	0.12	0.25	1.68	3.49	0.082	0.17	1.88	3.9
การกำจัดวัชพืช	61	100.00	1.26	2.6	0.81	1.67	0.63	1.30	2.69	5.58
การรดน้ำ	53	86.89	0.79	1.64	1.05	2.18	0.45	0.93	2.29	4.75
การถอนยอด	61	100.00	0.041	0.084	0.46	0.96	0.027	0.057	0.53	1.11
4. การเก็บเกี่ยว			21.07	43.71	3.08	6.39	6.09	12.63	30.24	62.73
การเก็บใบยา	61	100.00	6.38	13.24	2.00	4.15	4.53	9.39	12.91	26.78
การเลียบใบยา	53	86.89	13.2	27.38	0.67	1.39	0.77	1.60	14.64	30.37
การนำใบยา	29	47.54	1.49	3.09	0.41	0.85	0.79	1.64	2.69	5.58
ขึ้นโรงบ่มใบยา										
รวม			27.28	56.59	12.05	24.99	8.87	18.39	48.20	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ตารางที่ 5.15 มูลค่าการใช้จ่ายเงินของปัจจัยแรงงานของเกษตรกรตัวอย่าง

ขั้นตอนการผลิต	ค่าใช้จ่ายในการใช้แรงงาน (บาทต่อไร่)				รวม	ร้อยละ
	เป็นเงิน	ร้อยละ	ไม่เป็นเงิน	ร้อยละ		
1. การเตรียมพื้นที่	636.45	636.45	0.00	0.00	636.45	10.53
2. การเตรียมการปลูก	103.37	3.33	239.60	8.13	342.97	5.67
ใช้ลุงค่าเพาะชำ	90.81	2.93	145.14	4.93	235.95	3.90
- นำดินใส่ถุง	63.23	2.04	70.18	2.38	133.41	2.21
- นำกล้าใส่ถุง	27.58	0.89	74.96	2.54	102.54	1.70
ใช้ขาดหลุมเพาะชำ	12.56	0.41	94.46	3.21	107.02	1.77
- ใส่วัสดุปลูก	12.56	0.41	94.46	3.21	107.02	1.77
3. การเพาะปลูก	753.24	24.30	1,415.05	48.02	2,168.29	35.86
การเพาะปลูก	320.62	10.34	210.28	7.14	530.90	8.78
การปลูกซ่อม	4.61	0.15	68.24	2.32	72.85	1.20
การใส่ปุ๋ย	108.23	3.49	370.92	12.59	479.16	7.92
การใช้สารเคมี	22.16	0.71	267.51	9.08	289.68	4.79
การกำจัดวัชพืช	173.37	5.59	195.79	6.64	369.16	6.11
การรดน้ำ	117.33	3.78	221.82	7.53	339.15	5.61
การตอนยอด	6.92	0.22	80.48	2.73	87.40	1.45
4. การเก็บเกี่ยว	1,607.24	51.84	1,291.86	43.84	2,899.11	47.94
การเก็บใบยา	563.14	18.16	958.52	32.53	1521.67	25.16
การเลียบใบยา	730.08	23.55	66.44	2.25	796.52	13.17
การนำใบยา	314.02	10.13	266.90	9.06	580.92	9.61
ขึ้นโรงบ่มใบยา						
รวม	3,100.30	715.92	2,946.52	100.00	6,046.82	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ตารางที่ 5.16 การใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ในการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

ชนิดปุ๋ยเคมีและปุ๋ยเคมี	วิธีการใช้	เกษตรกร		ปริมาณ (กิโลกรัมต่อไร่)	มูลค่าการใช้	
		จำนวน	ร้อยละ		(บาทต่อไร่)	ร้อยละ
การเตรียมกล้าปลูก						
1. ปุ๋ยหลัก						
6-18-24+4Mgo+0.5Borex	ผสมน้ำ	52	85.25	0.34	13.66	0.14
2. ปุ๋ยรอง						
27-0-0	ผสมน้ำ	3	4.92	0.15	3.47	0.04
15-0-0	ผสมน้ำ	6	9.84	0.19	4.84	0.05
การใช้ในไร่ปลูก						
1. ปุ๋ยหลัก						
6-18-24+4Mgo+0.5Borex	ฝัง	58	95.08	113.26	4,496.37	46.83
6-18-24+4Mgo+0.5Borex	ผสมน้ำ	58	95.08	52.48	2,083.13	21.70
2. ปุ๋ยรอง						
15-0-0	ผสมน้ำ	45	73.77	6.07	151.81	1.58
27-0-0	ผสมน้ำ	51	83.61	22.96	569.95	5.94
0-0-50	ผสมน้ำ	26	42.62	18.89	608.34	6.34
13-0-46	ผสมน้ำ	14	22.95	28.76	1,328.66	13.84
3. ปุ๋ยอินทรีย์						
	รองก้นหลุม	55	90.16	76.47	341.28	3.55
รวม					9,601.52	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552

ตารางที่ 5.17 การใช้สารเคมีในการผลิตใบยาสูบสดของเกษตรกรตัวอย่าง

ชื่อสามัญ	ชื่อการค้า (หน่วย)	เกษตรกร		ปริมาณ (หน่วยต่อไร่)	มูลค่าการใช้	
		ราย	ร้อยละ		บาท	ร้อยละ
1. การเตรียมกล้าปลูก					265.99	29.66
วัสดุปลูก	คลาสแมน (ลิตร)	41	67.21	64.32	235.12	26.22
บอร์โด มิกเจอร์	โพลติเกลีย (กรัม)	56	91.80	9.19	2.39	0.27
เมโรมิล40%	แลนนี่ค (กรัม)	49	80.33	6.35	2.67	0.30
เมโรมิล40%	แลนแนต (กรัม)	35	57.38	10.06	4.73	0.53
อะเซทามิพริค 20%	โมแลน (กรัม)	8	13.11	7.15	21.08	2.35
2. การเพาะปลูก					630.69	70.34
บูทราลิน	ทาแมกซ์ (ซีซี)	61	100.00	500.72	285.41	31.83
บอร์โด มิกเจอร์	โพลติเกลีย (กรัม)	47	77.05	133.43	34.69	3.87
เมโรมิล40%	แลนนี่ค (กรัม)	51	83.61	99.90	42.00	4.68
เมโรมิล40%	แลนแนต (กรัม)	28	45.90	140.63	66.09	7.37
อะเซทามิพริค 20%	โมแลน (กรัม)	14	22.95	68.64	202.5	22.58
รวม					896.68	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2552